

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

**Силабус навчальної дисципліни**  
**«Вікова психологія. Експерименти у віковій психології»**

|                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Обсяг навчальної дисципліни</b>                      | Загальна кількість годин на дисципліну: 120 годин, 4 кредитів ЄКТС.                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни</b> | За розкладом занять. Час і місце (номер лекційного залу, аудиторії, лабораторії, студії тощо) проведення навчальної дисципліни визначається відповідно до затвердженого розкладу занять.<br>м. Одеса, Воробйова, 11                                                                                                                                         |
| <b>Викладач(-і)</b>                                     | Євген Опря, д.мед.н., професор, завідувач кафедри<br>Тетяна Чернова, к.мед.н., доцент кафедри<br>Інга Пєнова, к.психол.н., асистент кафедри                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Контактна інформація</b>                             | E-mail: <a href="mailto:tatyana.chernova@onmedu.edu.ua">tatyana.chernova@onmedu.edu.ua</a><br>Очні консультації:<br>з 14.00 до 16.00 четвер, з 9.00 до 12.00 субота<br>Он-лайн консультації за домовленістю з викладачем з 16.00 до 18.00 у будні, з 9.00 до 12.00 субота<br>Посилання на он-лайн консультації надається кожній групі під час занять окремо |

**КОМУНІКАЦІЯ**

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

**АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Предметом вивчення* навчальної дисципліни «Вікова психологія. Експерименти у віковій психології» - розкрити основні поняття вікової психології та експериментальної психології як науки, досягти рівня наукової і професійної підготовки в цій галузі, відповідно до державних та європейських стандартів

*Мета* навчальної дисципліни – «Вікова психологія. Експерименти у віковій психології» опанування здобувачем вищої освіти знань і формування елементів професійних компетентностей та результатів навчання, необхідних для добору психологічних методів та методик, з урахуванням вікових особливостей людини, а також організації проведення експериментального дослідження.

*Завдання:* Здобувачі освіти в процесі вивчення дисципліни отримують знання і навички, щодо закономірностей функціонування і розвитку психіки; орієнтування в основних психологічних механізмах навчальних і виховних впливів на розвиток особистості;

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

засвоєння особливостей змісту планування, організації та проведення експериментального дослідження; побудови оптимальної моделі поведінки при спілкуванні із клієнтами та колегами, а також сприятиме самостійному опрацюванню ними різноманітної наукової літератури; використовувати найбільш основні психологічні закономірності, які слід враховувати як при теоретичному дослідженні, так і при інтерпретації його результатів; досконало володіти теоретичними основами та найважливішими концептуальними положеннями побудови різноманітних діагностичних процедур; знати і вміти дотримуватись основних вимог щодо організації та специфіки проведення психологічного дослідження; виробляти здатність до формулювання робочих гіпотез та визначення дослідницьких завдань; оволодівати основними дослідницькими техніками при діагностиці найрізноманітніших психологічних явищ; засвоювати необхідні вміння щодо володіння інструментарієм для перевірки об'єктивності і точності одержаної інформації.

*Очікувані результати*

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

*знати:*

- особливості формування Я-концепції людини;
- основні поняття вікової психології;
- психологічні особливості різних вікових періодів людини;
- особливості становлення експериментального методу у віковій психології;
- сутність експерименту, як засобу пізнання психічної реальності;
- типи експериментів і їх особливості;
- специфіку розвитку та проявів психічних властивостей людини.

*вміти:*

- надавати практичні рекомендації щодо подолання вікових криз особистості;
- планувати психологічний експеримент;
- проводити повноцінне експериментальне дослідження;
- критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки;
- здатність і готовність до особистісного та професійного самовдосконалення, саморозвитку.
- орієнтуватись в основних теоретичних положеннях та практичних методах.

*Кінцеві цілі дисципліни*

1. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень.
2. Осмислювати професійні завдання, проблеми і задачі з позицій гуманістичних духовних цінностей.
3. Демонструвати розуміння сутнісного змісту категорій, теоретичних понять і законів психології та здатність оперувати ними у професійній діяльності
4. Виявляти і прогнозувати тенденції перебігу особистісних, міжособистісних та групових психічних процесів на основі знання їх закономірностей.
5. Здійснювати пошук необхідної для професійної діяльності інформації з різних джерел, зокрема, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

6. Вміти реферувати наукові джерела, обґрунтовуючи власні позиції щодо їх змісту та робити самостійні висновки.
7. Спроможність самостійно обирати й застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій і технології психологічного супроводу й допомоги вгалузі охорони здоров'я.
8. Вміти формулювати мету і завдання досліджень та розгортати їх відповідно до цих формулювань.
9. Критично аналізувати й оцінювати достовірність одержаних результатів психологічних досліджень, формулювати на їх основі аргументовані висновки.
10. Презентувати результати власних досліджень усно і письмово, зокрема, у формі тез, есе, за допомогою мультимедійних засобів.
11. Спроможність шукати власні способи вирішення психологічних проблем, що виникають у процесі професійної діяльності, аргументовано пропонувати їх зацікавленим суб'єктам.
12. Розуміти в усіх видах професійної діяльності важливість збереження та зміцнення соматичного і психічного здоров'я (власного й навколишніх), що інтегрується у почуття стану загального благополуччя (згідно з стратегією ВООЗ).

**ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Форми навчання*

Буде викладений у формі лекцій, практичних занять та організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

*Методи навчання.* Використовуються словесні, наочні та інтегративні методи навчання. Під час вивчення дисципліни здобувачам освіти надається можливість засвоїти знання та вміння у форматі он-лайн з використанням ресурсів E-mail, ZOOM, Teams, Viber з урахуванням технічних можливостей кожного здобувача. Викладачі, закріплені за окремою групою, знаходяться в контакті в режимі он-лайн. Передбачена очна форма переважно для консультацій та відпрацювання практичних навичок з надання фахової психологічної допомоги на базі кафедри у встановлені дні та часи черговим викладачем.

*Зміст навчальної дисципліни*

| Найменування показників                                                         | Характеристика навчальної дисципліни |          |
|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|----------|
|                                                                                 | Денна форма навчання                 |          |
| Загальна кількість:<br>Кредитів – 4<br>Годин – 120<br>Змістових підрозділів – 2 | Вибіркова                            |          |
|                                                                                 | Рік підготовки                       | 3        |
|                                                                                 | Семестр                              | 5        |
|                                                                                 | Лекції                               | 12 годин |
|                                                                                 | Практичні                            | 40 годин |
|                                                                                 | Самостійна робота здобувача          | 68 годин |
|                                                                                 | У т. ч. індивідуальні завдання       | 0        |
|                                                                                 | Форма підсумкового контролю          | залік    |

*Темати*

1. Вікова психологія як наука.
2. Місце вікової психології в системі психологічних знань.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

3. Основні поняття онтогенезу психіки людини.
4. Вікова періодизація психічного розвитку людини.
5. Психологічні особливості розвитку немовлят (1 місяць- 2 роки).
6. Психологія раннього дитинства (2-6 років).
7. Психологія пізнього дитинства (6-12 років).
8. Психологія підлітків (12-15 років).
9. Психологія юнацтва (15-21 рік).
10. Психологія ранньої дорослості (21-40 років).
11. Психологія середньої дорослості (40-60 років).
12. Психологія пізньої дорослості (понад 60 років).
13. Становлення і розвиток експериментального методу в психології.
14. Експеримент як метод психологічного дослідження вікових особливостей психіки.
15. Змінні у структурі психологічного експерименту.
16. Гіпотези у психологічному дослідженні.
17. Етапи експериментального дослідження вікових особливостей психіки.
18. Планування експерименту.
19. Інтерпретація результатів експериментального дослідження вікових особливостей психіки.
20. Типи експериментів у віковій психології.

***Перелік рекомендованої літератури***

***Основна:***

1. Основи загальної і медичної психології, психологічного здоров'я та міжособового спілкування [Текст]: підручник для студентів мед. училищ, коледжів, академій та інститутів медсестринства / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко. - 3 - е видання, переробл. і доповн. - К. : ВСВ" Медицина", 2021. - 312 с.
2. Вікова психологія. Навч. Посіб. 2-ге вид., доп. Київ: Алерта, 2024. 142 с.
3. Основи загальної і медичної психології, психологічного здоров'я та міжособового спілкування [Текст]: підручник для студентів мед. училищ, коледжів, академій та інститутів медсестринства / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко. - 3 - е видання, переробл. і доповн. - К. : ВСВ" Медицина", 2021. - 312 с.
4. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ. Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. 283 с.
5. Максименко С., Носенко Є. Експериментальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019, 360с.
6. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. К.: Талком, 2020. 321 с.
7. Медична психологія [Текст] : підручник для студ. мед. вищ. навч. закл. Т1. : Загальна медична психологія / за ред Г.Я.Пилягіної [Пилягіна Г.Я., Хаустова О.О., Чабан О.С., Аймедов К.В., Асеева Ю.О.]. - Вінниця : Нова Книга, 2020. - 288 с.

***Додаткова:***

1. Уркаєв В.С., Плєскач Б.В. Психокорекція ігрової адиктивної поведінки серед осіб раннього юнацького віку: підходи та результати емпіричного дослідження // Психологічний часопис. –2021. – Том 7. – №3(47). – С. 38-48.
2. Полищук В.М. Вікові кризи в підлітковому і юнацькому віці. Базові симптомокомплекси. – Суми: Університетська книга, 2019. – 478 с.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

3. Кузікова С. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці. – Суми: Університетська книга, 2021. – 408 с.
4. Прокоф'єва О.О., Смірнов Б.І., Прокоф'єва О.А. Особливості копінг-стратегій у підлітковому віці // Психологічний часопис. – 2021. – Том 7. – № 1(45). – С. 82-98.
5. Литвиненко О.В. Взаємозв'язок когніцій та емоцій підлітків у контексті їх особистісного становлення // Психологічний часопис. – 2020. – Том 6. – № 4(36). – С. 159-168.
6. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 419 с.
7. Лист МОН № 1/9-363 від 16.07.2021р. «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2021-2022 н.р.

**Електронні інформаційні ресурси**

1. Указ Президента України "Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні" <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>
  2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>
  3. Розпорядження Кабінету Міністрів «Про затвердження складу міжвідомчої робочої групи з питань розроблення проекту Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні» <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-skladu-mizhvido-a134r>
  4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009—2015 роки «Безбар'єрна Україна» <https://www.kmu.gov.ua/npas/232167617>
  5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2020-%D0%BF#Text>
  6. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2402-14> - Закон України «Про охорону дитинства». 8. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2961-15> – Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні»
  7. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1545-2000-%EF> - Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1545 «Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей з інвалідністю».
  8. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1197-07> - Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2007 р. № 623 «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини з інвалідністю та Порядку їх складання».
  9. <http://zakon.rada.gov.ua>. - Закон України
- Електронні джерела літератури здобувачі освіти можуть знайти на сайті [onmu.edu.info](http://onmu.edu.info)

**ОЦІНЮВАННЯ**

**Поточний контроль**

До контрольних заходів належить *поточний контроль*. Поточна навчальна діяльність здобувачів контролюється на практичних заняттях. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки здобувачів: усне опитування; тестові завдання; написання наукових повідомлень. Поточне оцінювання здобувачів вищої освіти відбувається на кожному занятті (повинно бути опитано не менше 30% здобувачів вищої освіти). Поточна навчальна діяльність здобувача оцінюється за 4-бальною (традиційною) шкалою: «5», «4», «3», «2».

*Самостійна робота здобувача*, яка передбачена в програмі, контролюється і оцінюється при поточному контролі.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

**Критерії поточного оцінювання на практичному занятті:**

|     |                                                                                                                                                                                                                      |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| «5» | Здобувач вільно володіє матеріалом, приймає активну участь в обговоренні та вирішенні практичної задачі, впевнено демонструє практичні навички, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє критичне мислення.   |
| «4» | Здобувач добре володіє матеріалом, приймає участь в обговоренні та вирішенні практичної задачі, демонструє практичні навички з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє критичне мислення. |
| «3» | Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено приймає участь в обговоренні та вирішенні практичної задачі, демонструє практичні навички з суттєвими помилками.                                                 |
| «2» | Здобувач не володіє матеріалом, не приймає участь в обговоренні та вирішенні практичної задачі, не демонструє наявність практичних навичок.                                                                          |

*Форми і методи підсумкового контролю: залік.*

Залік, виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

**САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Самостійна робота здобувачів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється на останньому занятті.

**ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Політика щодо дедлайнів та перескладання:*

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.

*Політика щодо академічної доброчесності:*

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

науковій роботі;

- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання індивідуального опитування, виконання тестових завдань, оцінки за розв'язання ситуаційних завдань, виконання індивідуального завдання, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (тестових завдань, ситуаційних завдань, індивідуального завдання, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові ситуаційні завдання, індивідуальні завдання, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

*Політика щодо відвідування та запізнень:*

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються. Запізнення на заняття – не припустимі. Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

*Використання мобільних пристроїв:*

Використання будь-яких мобільних пристроїв заборонено. При порушенні даного пункту здобувач має покинути заняття та в журналі викладач ставить «нб», яку він повинен відпрацювати у загальному порядку.

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

*Поведінка в аудиторії:*

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.